

СТ А Н О В И Щ Е

НАРОДНО СЪБРАНИЕ	
Вх. №	КП-058-00-2
гата	28.10.2020 г.

С оглед на предложените изменения в законопроект за изменение и допълнение на Семейния кодекс, № 002-01-41, внесен от Министерски съвет на 28.08.2020 г. ще започна преглед на историята на семейното право.

Семейният кодекс от 1968 г. Семейният кодекс от 1968 г., (обн., ДВ, бр. 23 от 22 март 1968 г., в сила два месеца след обнародването му съгласно чл. 102 на Заключителни и преходни разпоредби на кодекса) е първият български специален, цялостен и пълен семеен закон, с който се открива пътят за кодификация на частното право. Вторият е Семеен кодекс от 1985 г. (обн., ДВ, бр. 41 от 1985 г.). Третият е действащият към момента Семеен кодекс (обн., ДВ, бр. 47 от 2009 г., в сила от 1 октомври 2009 г.), който се появява в отговор на изискванията към правното регулиране на семейните отношения в условията на икономическите, социални и правни реалности след приемането на Конституцията на Република България през 1991 г. Приетият Семеен кодекс възприема подхода на изброяване на принципите на правното регулиране на семейните отношения. Това са принципи, отразяващи цивилизационния прогрес, международно провъзгласени и утвърдени и конституционно закрепени. Института на припознаването е съществувал във всички предишни правни уредби чл. 38 от СК от 1985 г. (отм.), чл. 36 от СК от 1968 г. (отм.) и чл. 70 (отм., ДВ, бр. 23 от 1968 г.) от Закона за лицата и семейството.

Преди това въпросите, които са свързани с брака и семейството са уреждани с отделни закони - Закона за лицата и семейството от 1949 г. и неговият раздел II „Семейство”, който постави началото на пътя на самостоятелното развитие на семейното законодателство. Що се отнася до принципите, върху които се основава правната уредба, трябва да имаме предвид революционното значение на Закона за изравняване на правата на лицата от двата пола (16 октомври 1944 г.) и Наредбата-закон за брака (12 май 1945 г.) и тяхното отразяване в конституциите на Република България.

Закрилата на децата е първостепенна грижа на обществото и държавата. Принципът е в цялата регламентация на семейните отношения, в които участва детето равнопоставен субект на семенното право. „В чл. 3 от Конвенцията за правата на детето, по която Република България е страна, е прокламиран принципът, че висшите интереси на детето са първостепенно съображение за всички действия, отнасянасящи се до децата, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи. Задължение на държавите - страни по Конвенцията, а съответно и на държавните институции е да осигурят на детето такава закрила и грижи, каквито са необходими за неговото благосъстояние, като се вземат предвид правата и задълженията на неговите родители.“ Той е в основата на всички правила относно положението на децата в семейството, отношенията с родителите и другите членове на семейството. Негов израз е неотменната грижа да се осигурява при всички обстоятелства интересът на детето, да бъдат защитени неговите права: като се започне от грижата за създаване на здраво поколение и се стигне до отговорността за неблагоприятия в отглеждането, възпитанието и образованието на детето - отнемане на

родителските права. Издръжката и грижата за ненавършилите пълнолетие деца е приоритет в провеждането на комплекса от мерки в закрила на детето. Разпоредбите на Семейния кодекс са в синхрон със Закона за закрила на детето, който уточнява, детайлизира и подробно урежда множеството хипотези, в които държавните и обществените институции, съвместно и в помощ на родителите и семейството, осигуряват закрилата на най-добрия интерес на децата.

Според чл. 64, ал. 1 СК от 2009 г. всеки родител може да припознае своето дете. Припознаващ може да бъде всяко дееспособно лице, включително и навършилият 16 години, независимо дали е еманципиран или не (призната изрично специална дееспособност). Може да бъде припознат малолетен, непълнолетен и пълнолетен; заченат и по-чинал. Няма срок за извършването на припознаването, единственото условие е припознатият да няма установен произход. Припознаването е едностранен акт. Припознаващият прави заявление, че определено дете произхожда от него. Не се изисква съгласие от други лица, но законът дава възможност то да бъде оспорено.

Следователно с оглед спазване принципът за най-добрия интерес на детето, предвид и това, че така индивидуализираните законови промени пряко засягат правния статут на детето, следва да предвиди и в новата ал. 5 на чл. 62, възможност за добавяне на ново изречение, а именно да се създаде изречение трето: „Съдът решава спора, като взема предвид интереса на детето.“

Предлаганото изменение в чл. 66, ал. 5 от Семейния кодекс е отдавна наложително, както поради все по-честото използване на института на

припознаването за установяване на произход на дете, така и поради отпадане в Семейния кодекс от 2009 г. на законово регламентираната възможност всяко трето лице с правен интерес да оспорва припознаването в едногодишен срок от узнаването, която възможност е съществувала във всички предишни правни уредби, регламентирали института на припознаването: чл. 38 от СК от 1985 г. (отм.), чл. 36 от СК от 1968 г. (отм.) и чл. 70 (отм., ДВ, бр. 23 от 1968 г.) от Закона за лицата и семейството.

И тук следва да се подчертае, че така мотивираните законови промени пряко засягат правния статут на детето и е необходимо да се предвиди добавяне на ново изречение в чл. 66, ал. 5, а именно да се създаде изречение трето: „Съдът решава спора, като взема предвид интереса на детето.“ Особената закрила на детето е основен смисъл на всички правила относно децата, не само в Семейния кодекс, а във всички области на правно регулиране, но тя има изключително значение при уреждането на семейните отношения. Конституцията поставя семейството, майчинството и децата под закрилата на държавата и обществото (чл. 14 КРБ).

Със Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс се цели отстраняване на несъответствия между националното законодателство и Европейската конвенция за правата на човек. С промените на чл. 62 СК се цели биологичен-баща на дете да получи право да оспори презумптивния произход на дете от баща. Така посочените разпоредби обаче уреждат отношенията за напред без да е въведена възможност за заварените положения. По отношение на припознаванията е въведен в ПР § 5, съгласно който за припознавания, извършени след 1 октомври 2009г. до влизане в сила на този срок, срокът по чл. 66, ал. 5 тече от влизането на закона в сила. Ако не се добави възможност трето лице, което твърди, че е биологичен баща на

дете, но узнал за раждането преди изменението на Семейния кодекс, то отново ще е налице несъответствие между СК и ЕКПЧ. Съдебното производство по исковете за оспорване на произход е спорно, като съдът следва да извърши преценка по допустимостта и основателността на исковете. Абсолютна положителна процесуална предпоставка за разглеждане на иск е допустимостта му. За да е допустим искът на третото лице, то той следва да е предявен в едногодишен срок от узнаване за раждането. Ако този срок е изтекъл към влизане в сила на Закона за изменение и допълнение на СК, то отново е нарушено правото на зачитане на личния и семеен живот.

Считам, че въвеждането на едногодишен срок от влизане в сила на закона за изменение и допълнение на СК, в който третите лица, които са узнали за раждането преди повече от една година е разумен и оправдан и цели уреждане на вече възникналите казуси.

В проекта за изменение и допълнение на Семейния кодекс е посочено, че въведената възможност в ПР § 5 е в изпълнение на препоръка на Отдел по изпълнение на решенията към Съвета на Европа с писмо от 27 юли 2018г. до Постоянното представителство на България - Страсбург, в което е посочено следното : „ *Би било полезно да се посочи дали в проекта на закона се предвиждат разпоредби, които да уреждат положението на предполагаемите биологични бащи, които никога не са изгубили интереса си да установяват собственото си бащинство по отношение на деца, родени преди години извън брака и припознати от други мъже* “. В светлината на горното считам въвеждането на едногодишна възможност за оспорване на презумпцията за бащинство и установяването на биологичен произход от трето лице, което твърди, че е баща на дете, родено преди години е оправдано и полезно за обществото. С този едногодишен срок ще се уредят заварените

положения и е в интерес на обществените отношения.

Следва да се отбележи, че съгласно българското законодателство не малко са случаите, когато и двамата родители следва да дадат съгласие за извършване на определени действия (за напускането на пределите на Република България, за издаване на паспорт на детето). Ако родителите на дете не живеят съвместно, то на лицето на което не са предоставени родителските права има право на режим на лични отношения с него. Всички права и задължения свързани с бащинството се упражняват от лицето, което е посочено за баща в акта за раждане без оглед биологичния му произход. Във възникнали междуличностни спорове те биха могли да се упражняват от съпруга на майката, който е узнал, че не е биологичен баща след законоустановените срокове за оспорване не в интерес на детето, като биологичният баща е лишен от правна възможност да го оспори.

Предвид всичко изложено считам за оправдано и дори наложително да се предвиди аналогична на възможността за оспорване на извършени припознавания след 01 октомври 2009г. въведена в ПР § 5, и възможност на третите лица, които са узнали за раждането преди влизане в сила на закона, за които е изтекъл едногодишния срок да оспорят установения произход и да установят биологичния произход на децата си, а именно: „§ 6. За лицата, за които обстоятелствата, обуславящи правото на иск по чл. 62, ал. 1, изр. трето и ал. 5 са били налице преди влизане в сила на този закон, сроковете за предявяване на съответните иски текат от влизането на закона в сила.“

28.10.2020 г.

адвокат Деляна Иванова